

אם גיבלו פטור מחטאת ואסור מדרבנן, ויש סוברים שבנתנית המים לחדוד חייב חטאת (משנ"ב ש"כ א, נ).

פּוֹתְקִין מִים לְגַנְהָ עֶרֶב שֶׁבֶת עִם הַשָּׁכָה, ולא חוששים שמא יבוא לעשות כן בשבת ויעבור משום זורע שהוא אב מלאכה, וכן בקילור שמא יבא למרח בשבת, וכן בכולם (ריטב"א).

וּמְנִיחִין קִילוֹר עַל גְּבֵי הָעֵינַן וְכוּ', עֶרֶב שֶׁבֶת עִם הַשָּׁכָה - והוצרכה הברייתא לחדש שמוותר להניח קילור על העין בערב שבת, אף שאיסור רפואה בשבת הוא רק מדרבנן (שמא ישחוק סממנים), ובברייתא התרנו להתחיל בערב שבת גם מלאכות שאסורות מהתורה. לפי שיש מקום לומר שהגזירה היתה לא רק על עשיית מעשה הרפואה אלא אף על רפואה הנעשית מאליה, לזה השמיעה לנו הברייתא שמוותר לעשות רפואה בערב שבת אף שהיא ממשיכה ונעשית מאליה בשבת (דברות משה כ, כא).

מְפַנֵּי שְׂמִשְׁמֵעַת קוֹל, ורעש הטחניה הוא זלוזל בכבוד שבת (רש"י), לפי שיחשבו שהוא טוחן בשבת עצמה, אבל דברים המשמיעים קול שאין לחוש שמא עבדו בהם בשבת, וכגון שעון שהדרך לכוונו מערב שבת ולא יחשבו שכוון אותו בשבת, אין לחוש לכך שמשמיע קולו בשבת (אגור הל' הוצאת שבת תקיט). ויש מפרשים שהקול עצמו הוא זלוזל בכבוד שבת, ולפי זה אף בשעון אסור לכוונו מערב שבת להשמיע קול בשבת (מהר"י ויל"ק).

דְּתַנְיָא וּבְכָל וְכוּ', לְרַבּוֹת שְׁבִיתת כְּלִים, ורב יוסף לא הביא ראייה מהמשנה לדין שביתת כלים, שלרבה טעמם של בית שמאי במשנה הוא משום גזירה שמא יעשה כן בשבת ולא משום שביתת כלים (תוס'). ויש מפרשים שגם לרבה בית שמאי אוסרים במשנה משום שביתת כלים, וחדש רבה שגם לבית הלל אסור משום השמעת קול (ר"י מלוניל, פני יהושע בדעת רש"י), ולדבריהם רב יוסף לא הביא ראייה מהמשנה לדין שביתת כלים, לפי שבמשנה יש לומר ששביתת כלים אסורה מדרבנן, והביא את הברייתא שלמדה כן מפסוק להוכיח שהוא מדאורייתא (פני יהושע).

וְהִשְׁתָּא דְאִמְרַת לְבִית הַלֵּל אֵית לְהוּ שְׁבִיתת כְּלִים דְאִוְרִיתָא - שהברייתא בהכרח כבית הלל, שלבית שמאי אסור להניח כלים תחת המוגמר, שהרי אסור במשנה לשרות דיו וסמנין (רש"י). ויש שפירש, שהגמרא למדה שרב יוסף חידש שביתת הלל סוברים איסור שביתת כלים, שאם רק בית שמאי סוברים כן, רב יוסף לא היה נחלק על רבה שביאר את הברייתא משום השמעת הקול, שלדברי רבה הברייתא היא גם כבית הלל (רשב"א).

וְהִשְׁתָּא דְאִמְרַת רַב אוֹשְׁעִיא וְכוּ', שְׁבִיתת כְּלִים דְאִוְרִיתָא בֵּית שְׁמַאי הִיא וְכוּ', וממה שרב אושעיא העמיד את הברייתא משום שביתת כלים, מוכח שלא סבר את הגזירה של השמעת הקול (רבינו תם בתוס'). ויש מפרשים שרב אושעיא לא העמיד את הברייתא כבית שמאי, אלא הגמרא אמרה כן לרב יוסף שמעמיד את הברייתא משום שביתת כלים, אבל רב אושעיא עצמו יכול להעמיד את הברייתא כרבה שהאיסור הוא גזירה משום השמעת קול (תוס' רשב"א).

■ להלכה, שביתת כלים מותרת, כבית הלל לדעת רב אושעיא (שו"ע א"ח רמז, א). יש מתירים ליתן חטים בריחים סמוך לחשיכה ולא חוששים להשמעת הקול (שו"ע שם רב, ה), ויש אוסרים לפי שחוששים להשמעת קול. ושעון שהדרך לכוונו מערב שבת, מותר לכוונו ואף שמשמיע קול בשבת (רמ"א שם, כדעת האגור המובא לעיל).

עִם הַשְּׂמֵשׁ - בעוד שהחמה זורחת (רש"י), שאין חיוב להוסיף מחול על הקודש (ביאור הגר"א רסא ב, והביא מכאן ראייה לשיטת הרמב"ם שלא הזכיר תוספת שבת). ויש שפירש שלא דוקא עם השמש אלא מעט קודם לכן ומשום תוספת שבת (ביאה"ל שם ד"ה י"א שצריך).

שְׁלֹשָׁה יָמִים קָדְם לְשַׁבָּת, לפי שהחמירו על עצמם כדעת בית שמאי (רש"י, תוס' ע"ז כא, ב ד"ה מאי טעמא). והדין שאין להחמיר כבית שמאי, הוא דוקא במקום שביתת הלל חולקים על טעמם של בית שמאי כמבואר בברכות (א, א), אבל היכן שביתת הלל סוברים שאין צורך לחוש לחומרת בית שמאי, מותר להחמיר כמותן (שנות אליהו, תפארת ישראל בועז ח). ויש מפרשים שביתת רבן גמליאל סברו שהלכה בזה כבית שמאי (ר"י מלוניל, מאיר).

וְשׁוֹיִן אֵלָיו וְאֵלָיו שְׂטוּעֵינָן קוֹרֵת בֵּית הַבַּד וְעוֹלֵי הַגַּת, שבין לבית הלל ובין לבית שמאי גם אם יעשה כן בשבת לא יתחייב חטאת, שמלאכת מפרק שהיא תולדה של דש, אינה אלא בסוחט פירות שלמים, אבל אחר שהם מרוסקים כיון שהמשקה יוצא מאליו גם ללא הקורה [והקורה רק מזרזת את הסחיטה], אין זה מלאכת סחיטה מהתורה (רש"י, ע"פ גמרא להלן יט, א). ואף לרב יוסף שביתת שמאי אסרו משום שביתת כלים, הואיל והשמן יוצא בשבת מאליו, אין בזה איסור שביתת כלים (תוס' ד"ה ולמא). או משום שאדם מצווה על שביתת כליו רק ממלאכה דאורייתא, וטעינת קורת בית הבד אסורה היא מדרבנן (ר"ן על הרי"ף ז, ב, ריטב"א ד"ה מאן תנא).

גְּמָרָא. מֵאֵן תִּנְא נְתִינַת מִים לְדִיּוּ זוּ הִיא שְׁרִיתָן, לפי שבמשנה נחלקו בית שמאי ובית הלל אם מותר לתת מים לדיו מבעוד יום, משמע שכשנותנם בשבת חייב חטאת (רש"י). ואף לרב יוסף שביתת שמאי אוסרים מבעוד יום משום שביתת כלים, מוכח שכשנותנן בשבת חייב חטאת לפי שאיסור שביתת כלים הוא רק במלאכה דאורייתא (ריטב"א). ויש מפרשים, שלרב יוסף מוכרחים להעמיד כרבי, שלרבי יוסי נתנית המים מותרת גם מדרבנן (חתם סופר, ויישב בזה את שיטת התוס' ששביתת כלים אסורה גם במלאכות דרבנן, והמשנ"ב ש"כ, ז, נקט, שלרבי יוסי נתנית המים אסורה מדרבנן).

אֶחָד נוֹתֵן אֶת הַקֶּמַח וְכוּ', הָאֶחָרוֹן חֵיב דְּבָרֵי רַבִּי, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֵינוֹ חֵיב עַד שְׁיִגְבֵּל, שלרבי מלאכת לש היא עירוב המים והקמת, והעירוב מתחיל מיד בנתנית המים. ולרבי יוסי מלאכת לש היא הפיכת חלקי הקמח הנפרדים לגוש אחד, והגוש נוצר רק על ידי הגיבול (אגלי טל ש"ק יג).

אֶבֶל דִּיּוּ דְלָאוּ בַר גְּבוּל הוּא אִימָא לִיחִיב, שהגיבול אינו הופך את הדיו לגוף אחד, כשם שהופך את הקמח לגוף אחד (רמב"ם פיה"מ אהלות ב, ב), ונמצא שעיקר תיקונו הוא העירוב, ולכן יש לחייבו על נתנית המים (חזו"א או"ח נח, ג). ויש שפירש, שטעם החיוב כיון שדיו ואפר אינם צריכים את הגיבול, וגם ללא הגיבול הסתיימה מלאכתם מיד (מאיר).

אֶחָד נוֹתֵן אֶת הָאֶפֶר וְכוּ', עַד שְׁיִגְבֵּל דבר שהוא בר גיבול כגון קמח, אבל כשמגביל אפר או דיו שאינם ברי גיבול פטור (רמב"ם שבת ה, טז ומגיד משנה שם). ויש מפרשים, שכשמגביל אפר חייב אפילו שאינו בר גיבול (דא"ש ביעה ד ט, חזו"א או"ח נו, ג, בדעת תוס' והרב"ד).

■ להלכה, בקמח שהוא בר גיבול, רוב הפוסקים סוברים שחייב בגיבול ולא בנתנית מים וכרבי יוסי ברבי יהודה, ויש סוברים שחייב בנתנית המים וכרבי. ובאפר שהוא לאו בר גיבול, יש סוברים שגם